

Als redactie proberen we ieder jaar een meer gespecialiseerde aandacht te combineren met een eerder generalistische aanpak. Bijvoorbeeld door eerst een themanummer te maken dat zich op een onderwerp of doelgroep richt, om dan weer over te gaan naar een nummer dat meer de breedband van het systemisch werkveld laat zien. In dit augustusnummer is dan ook ruimte gemaakt voor bijdragen met een verschillende focus: een variatie aan onderwerpen, in diverse settings en voor verschillende probleemgebieden.

Toch is er wel een rode draad. De bijdragen behandelen namelijk kwesties die in het vakgebied relevant en in zekere zin prangend zijn. Ze tonen dat ons vak in beweging is en blijft door tal van maatschappelijke veranderingen en door verschuivingen in de hulpverlening zelf. Een systeemtheoretisch werkend hulpverlener bevindt zich daarom in een telkens veranderend landschap en dat vraagt voortdurend schakelen, je opnieuw oriënteren en je systemisch kompas resetten. Wat kan je doen als de maatschappelijke roep naar kortdurend werken toeneemt en het afsluiten van hulpverleningsprocessen aandacht vraagt? Wat betekent het voor jou en je werk, voor je visie op relaties en gezinnen als er een groeiende groep cliënten is voor wie niet-monogaam-zijn een relatiekeuze blijkt? En hoe introduceer je een systemische exploratie bij de grote groep cliënten die zichzelf of de ander als pathologisch omschrijven, en dit zonder deze diagnoses te bagatelliseren of negeren?

Kortom: als je zoekende bent naar houvasten, inspiratie nodig hebt of eens een kijkje wil nemen in deze verschillende praktijken dan kan je aan dit nummer je hart ophalen.

Het eerste artikel behandelt de wijze waarop afronden van een therapie mogelijk wordt, en welke organisatorische, ethische en inhoudelijke spanningsvelden meespelen. **Nicky Van Haver** deed een onderzoek naar therapeutische afsluitingsprocessen. Op basis van wetenschappelijke literatuur en interviews met therapeuten komt zij tot enkele richtlijnen die helpend zijn om op structurele wijze over afronden na te denken en het gesprek daarover te initiëren. Verplichte kost voor iedere hulpverlener.

Robin Michiels en **Lotte van Esch** onderzoeken de betekenis van het neurodiversiteitsdenken voor de systeemtherapeutische praktijk. Volgens hen is deze wijze van kijken helpend om een relationele focus vast te houden en een dialoog te openen met gezinsleden over autisme. Met behulp van sprekende praktijkvoorbeelden tonen de auteurs hoe het thema neurodiversiteit in gesprekken met gezinnen nieuwe perspectieven op autistisch gedrag kan aanreiken.

Het artikel van **Birgit Bongaerts** sluit hierbij aan. Ook zij zoekt naar dialogen die individuele pathologie meer relationeel kunnen maken. In haar therapieën met individuen en paren waarin een diagnose of pathologieomschrijving overweldigend aanwezig is, vindt Bongaerts inspiratie bij enkele auteurs. Hun werk vormt het vertrekpunt voor gesprekken waarin diagnoses en vastliggende verklaringen bekeken kunnen worden als fundamenteel verbonden met interacties en familiegeschiedenissen.

Anke Raymaekers schreef een artikel over open relaties en spanningsvelden die hiermee kunnen samenhangen. Ze schetst de grote waaier aan relatievormen die onder de noemer consensuele non-monogamie (CNM) schuilgaan en geeft houvasten voor therapeuten die werken met CNM-paren of individuen. Een artikel dat je moet lezen als je meer wilt weten over deze groter wordende groep.

In een *Schijnwerper* gaat **Luc Van den Berge** dieper in op het sociaal constructionisme naar aanleiding van een recent vertaald boek van Kenneth Gergen. Van den Berge beschrijft wat deze kentheorie inhoudt. Het sociaal constructionisme heeft een grote waarde in het systemische werkveld. Maar Van den Berge plaatst kritische kanttekeningen bij haar filosofische basis.

En dan zijn we bij de rubriek *Boekbesprekingen* aanbeland. We starten met de bespreking door Veerle Poels van het boek *Autisme en neurodiversiteit. Een andere manier van zien* van Jo Bervoets. Een bespreking die goed aansluit bij enkele artikelen uit dit nummer.

Ilke Gysen besprak *Tussentaal* van Marijke Spanjersberg. Ze schetst de hoofdlijnen van het boek en toont de relevantie ervan voor iedereen die geïnteresseerd is in communicatie in organisaties.

Het boek *Familiezaken. Hoe emoties familiebedrijven maken of kraken* van Veerle Wullaert werd door Birgit Bongaerts gelezen. Zij vindt het een aanrader voor iedere systemische hulpverlener.

Laura Schreurs recenseerde *Kort Lontje. Waarom conflicten vermijden niet altijd de beste keuze is*. Een boek van Annick Jehaes en Karen Van den Broeck. In haar genuanceerde bespreking concludeert Schreurs dat dit boek meer geschikt lijkt voor een breder publiek dan voor systemische professionals.

Veel zomers leesplezier,
Ellen Reijmers